

KWARTANA (59) *sb f*

qu- (53), kw- (6).

Pierwsze i końcowe a jasne, drugie pochylone.

sg *N* kwartâna (10). ◊ *G* kwartâny (4). ◊ *D* kwartânie (8). ◊ *A* kwartânę (28). ◊ *I* kwartâną (5). ◊ *L* kwartânie (2). ◊ *pl D* kwartân(a)m (1). ◊ *A* kwartâny (1).

Sł stp brak, Cn s.v. czwartaczka, Linde XVII – XVIIIw.

lek. Choroba, jedna z postaci zimnicy (malariai), objawiająca się nawrotami gorączki z dreszczami co czwarty dzień; quartana febris Cn [Febris quartana – czwartaczka, która czwartego a czwartego dnia się wraca Mącz 120b] (59) : Auicenna radzi dawać Brzoŝkinie ludziom tim ktorzi miewaią niemocy z melankolijey łpaloney, iako tim czo miewaią quartany FalZioł I 110d; Też paięczyna z winem pita ciepło przed quartaną godzinę nie przychodzi quartana więczey. [...] Też łok z ziela łzadzczu/ czoby go było z łzełć łyżek/ przed quartaną we dwie godzinie pity FalZioł Y 90, I 7b, llc, 14c, 47d, 49a (43); Iednemu z gorącości głowá łie záwráca/ A drugi záliębyonych pverŝi łobyé máca. [...] Drugye męczy kwártaná/ a drugye pleurá RejWiz 93v; Płyánicę iednego kwártaná rużyłá/ Więc mu k temn prágnienie wielkie vczyniła. RejFig B2; Prowincyał zá iednym brátem konwirŝzem/ proŝił iey/ áby go od kwártany modlitwą łwoiá wybáwiłá SkarŻyw 161.

W porównaniu (1): Więc y to czálem łtoi zá kwártanę/ áno dłuźnicy v drzwi záglądáią/ á on łie krije/ á on łie zápała pŝiná oczy záłloniwŝy/ á do iutrá odkłáda RejZwierc 59v.

Wyrażenia: »febra kwartana« [szyk 8 : 1] (9): Też borag otwiera zatkanie łledziony y melancolią/ y też febrę quartanę wypáda FalZioł I 17c, + +8c, d, I 50b, 86b, 102d, V 2, 89v; GórnDworz K5v.

»zimnica kwartana« (1): Mięŝo Kozłowe gorłzá krew czyni niź kozie/ A połpolicie łprawuie człowieka ku zimniczy quartanie. FalZioł IV 11a.

Szereg: »kwartana to jest zimnica która bywa przez czwarty dzień« (1): á to zawies na łzię temu kto by miał quartanę/ to ieft zimnicę która bywa przez czwarthi dzień FalZioł I 150c.

Przen: iron. o kwarcie wznacz. 'część dochodu z dóbr królewskich (1) : kazáli czwartą część dáwác ná obronę [...] Pan przydzie przedłię k łwemu/ á nędzney chudzinie/ Przedłię w łeb przedłię kłopot żadnego nie minie. Bo przedłię tey quártany dokłádác musimy/ Bo nas tá nie obroni/ to dobrze widzimy. RejZwierc 245.

Synonimy: czwartaczka, »czwartodzienna febra«, ograżka, zimnica.